

indre grund til at tvinge så forskellige funktioner ind i et samlet bygningskompleks omkring en firkantet klostergård. Sådanne kan da også kun konstateres henimod middelalderens slutning og da mest som en utilsigtet følge af fortsat byggeri gennem århundreder.

Franciskanerne i Randers, Ribe og Næstved (jfr. Jens Velle vedrørende Viborg) og dominikanerne i Næstved og Århus er genstand for undersøgelse så at sige uden reference til de lokale omgivelser i de fire byer. Temaet problematiseres ikke: »Efter matrikelkortet fra 1865 kunne man tro, at Sortebrødrenes byggegrund [i Næstved] i middelalderen lå udenfor købstadsgrænsen. Alt tyder imidlertid på, at den *på klassisk vis* (kurs. her) lå indenfor købstadens grænser som en marginalgrund.« (s. 122). Er undersøgelserne omkring mendikantklostrenes placering i byerne allerede så sikre, at det kan anses »klassisk« at de ligger yderst nærmest byens vold eller mur? For Ribes franciskanerkloster inddrages interessante paralleller, og da det var den gamle domkirke, dominikanerne overtog i Århus, formidler undersøgelsen af resterende bygninger her et enestående indblik i planlægning og motivation for den anden af de to store tiggerordner ved tiden for dens ankomst til bispebyen Århus.

Endelig må den udførlige gennemgang af Helligåndshus og kloster i Aalborg hilse velkommen, både for formidling og bredde og for publiceringen af gamle fotografier til dokumentation af forskellige byggefaser. Med de 34 sider har Jan Kock her produceret bindets mest omfangsrige bidrag.

Den nøjagtige dokumentation af byggefaser og fund er middelalderarkæologiens styrke. Man kan dog undre sig over, at der ikke vies større opmærksomhed til en indplacering af de vundne resultater i en topografisk, landskabsmæssig eller bymæssig sammenhæng. Problemstillingen bliver overladt til historikere, som, når de skriver by- eller landskabshistorie, gør brug af den arkæologiske analyses resultater. Sådant er arbejdsfordelingen blevet, omend det ikke synes tvingende nødvendigt, at den skulle følge netop en sådan grænsedragning.

Tore Nyberg

Artefacts from Wrecks. Dated Assemblages from the Late Middle Ages to the Industrial Revolution. Red. MARK REDKNAP. (Oxbow Monograph 84). Oxbow Books, Oxford. 1997. 232 s. 37,50 £.

I danske farvande regner man med, at der ligger omkring 20.000 skibsvrag. Disse vigtige historiske kilder er efter international målestok ganske godt beskyttet ved hjælp af love og bestemmelser. På globalt plan står imidlertid meget tilbage at bringe i orden i så henseende, for forskellige kommercielle interesser har specialiseret sig i at tømme historiske skibsvrag og sælge disses indhold som antikviteter på internationale auktioner. For forskningen er dette en uheldig udvikling, og UNESCO arbejder da også netop nu på at få udarbejdet og vedtaget en konvention om beskyttelse af verdens kulturhistoriske skibsvrag.

Mark Redknaps bog om genstande fra vrage fra perioden 1485 til 1785 demonstrerer med al ønskelig tydelighed, hvor rig en informationskilde vragegenstandene er. Indlæggene i bogen stammer fra en konference, hvor man drøftede dette forhold, og hvor man pegede på nye veje i udforskningen af genstandene fra de gamle skibe. Udgiveren lægger megen vægt på, at den hidtidige fremherskende praksis med blot at se på selve fartøjerne slet ikke er tilstrækkelig for marinarkæologien.

Den flotte og rigt illustrerede bog indeholder 19 bidrag – dels case studies af bestemte vrags genstandsgrupper, dels et par generelle bidrag af principiel karakter. Som eksempel på det sidste kan nævnes artikler om IJsselmeerpolderens utallige vrags som kilde til Nederlændenes skibsfart i senmiddelalder og tidlig moderne tid og om metoder til at fastslå et skibs afsejlingssted ved hjælp af genstandene ombord. Som eksempler på den dominerende kategori kan nævnes en artikel om de mange skibskister på *Mary Rose*, det engelske krigsskib der sank i Kanalen i 1545, en anden om en masse fodtøj fra et baskisk fartøj fra 1500-tallet og en tredje om kabys, kogegej og spiseredskaber i et nederlandsk vrags fra 1673.

Det tankevekkende ved de mange detailstudier er, at genstandene fra et vrags så at sige befinder sig i en tidskapsel, idet de jo alle stammer fra et bestemt tidspunkt. Ofte er alle oprindelige genstande fra skibet til stede, og i mange tilfælde er de endda i særdeles god bevaringstilstand, især de dele, der er fremstillet af organiske materialer. Da der i vrage også ofte er tale om dagligdags genstande, udgør de i mange henseender et meget vigtigt supplement til de genstande, som arkæologer har fundet på land, eller som vi kender fra skriftlige kilder. Konkrete eksempler på sådanne supplement, som har vist sig vigtige i forhold til det traditionelle billede, frembyder ældre kanonrapporter, navigationsinstrumenter og mange af menigmands personlige ejendele som for eksempel klæder og kridtpiper. Også forhold som lastrummenes indhold af varer samt råstofkvaliteter, vareforarbejdning, emballering, handelsmønstre og så videre lader sig belyse ud fra vragsfundene.

Bogen fokuserer mest på britiske og nederlandske vrags, men indeholder også en artikel om de mange velbevarede genstande af snart sagt alle slags fra Kronan – det svenske krigsskib, som sank i kamp mod den dansk-nederlandske flåde i slaget ved Øland i 1676. Derimod er de 20.000 vrags i danske farvande praktisk talt uomtalte. For danske marinarkæologer ligger der en vigtig udfordring i at vinde sig en plads på det nye forskningsfelt, en plads af samme fremtrædende karakter, som man indtager indenfor den mere traditionelle marinarkæologi vedrørende selve fartøjerne fra oldtid og middelalder.

Erik Gøbel

NIELS BRIMNES: *Constructing the Colonial Encounter. Right and Left Hand Castes in Early Colonial South India*. Nordic Institute of Asian Studies. Monograph No. 81. Curzon Press, London. viii + 280 s.

Den tilsyneladende ekstremt specialiserede titel på denne ph.d. afhandling, der hovedsagelig er udarbejdet i Cambridge under C.A. Baylys vejledning, dækker over en overordentlig ambitiøs undersøgelse med meget vide perspektiver. Niels Brimnes, der er arkivar på Rigsarkivet, har villet analysere den komplicerede transformation, der bragte et ikke-europæisk samfund ind under kolonialismen. En proces hvori den indfødte befolkning hverken betragtes som ofre eller som passive tilskuere, men derimod som aktive og kreative medvirkende. Hermed skriver han sig ind i det forskningsmæssige nysyn, som den amerikanske historiker R.E. Frykenberg åbnede op for i 1965 med sin græsrodsanalyse af Guntur distriktet nord for Madras 1788-1848, hvori han påviste, at den oprindelige indiske forvaltning i væsentlig grad levede videre under den nye britiske administrations overflade. Inden for den nyere forskning af indisk historie står bogen frem for alt i gæld til Burton Steins arbejder fra 1980'erne.